

Miten isiä tuetaan neuvolapalveluissa?

Kirjallisuuskatsaus

Reetta Reinikainen

Huhtikuu 2017

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Sosionomi (AMK), sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä(t) Reinikainen, Reetta	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 10.4.2017
	Sivumäärä 20	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Miten isä tuetaan neuvolapalveluissa? Kirjallisuuskatsaus		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Taja Kiiskilä		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Lapsen saaminen on suuri muutos vanhemmille. Isät tarvitsevat aiheeseen liittyen tukea siinä missä äiditkin. Jotta lapsen turvallinen kasvu, kehitys ja hyvinvointi voidaan taata, on molempien vanhempien saatava riittävästi tukea niin itseä, kuin lastakin varten. Tässä asiassa neuvolalla on tärkeä rooli tarjota erilaisia tukimuotoja myös isän tarpeisiin. Tavoitteena oli saada käsitys isien ”asemasta” neuvolassa, sekä kuinka isiin kohdistuva tuki ilmenee tämänhetkisessä neuvolatyössä. Tutkimuskysymyksenäni liittyivät neuvolan tarjoamaan tukeen isille sekä siihen, millaista tukea isät itse kokivat saavansa neuvolassa.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet olivat tutkimuskysymyksen määrittäminen, artikkelien haku, tutkimusten valinta, tulosten esittäminen sekä niiden analysointi. Artikkeleita haettiin Melindasta, Aleksista, Medicistä, Electrasta, Artosta, Google Scholarista sekä manuaalisesti. Kirjallisuuskatsaukseeni valikoitui lopulta kuusi (6) artikkelia.</p> <p>Kirjallisuuskatsauksen tuloksista ilmenee, että isät saavat neuvolassa tukea lapsen hoitoon, isän omaan terveyteen, jaksamiseen ja isyyteen sekä parisuhteeseen. Isät kokivat myös paljon tyytymättömyyttä neuvolatyöhön omalta osaltaan. Isät tunsivat tulevansa ohitetuksi neuvolassa ja näin ollen he myös kokivat heikompaa osallisuuden tunnetta perheessä ja palvelujärjestelmässä. Neuvolatyön haasteena ilmenikin isien kohtaaminen miehinä ja erillisinä vanhepina. Yhdeksi neuvolatyön lähivuosisen sisällölliseksi haasteeksi on nimetty isien huomioon ottaminen. Noin joka kolmas terveyskeskus oli jo ottanut isien tukemisen osaksi toimintasuunnitelmaa.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat) Isyys, vanhemmuus, isyyden tukeminen, lastenneuvola, äitiysneuvola</p>		
Muut tiedot		

Author(s) Reinikainen, Reetta	Type of publication Bachelor's thesis	Date 10.4.2017
	Number of pages 20	Language of publication Finnish
		Permission for web publication: x
Title of publication How fathers are supported in child health centres? A Literature review		
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Taja Kiiskilä		
Assigned by		
Description <p>Having a child is a big change for the parents. Fathers need support as much as the mothers. In order to guarantee the child's safe growth, development and welfare, both parents need adequate support for their own and the child's sake. Child health centres have a major role in providing different forms of support also for the fathers' needs. The objective of the thesis was to form an understanding of the fathers' "position" in the child health centres and of how fathers' support was visible in the operations of the centres. The research questions were related to child health centres' provision of support for fathers and to fathers' notions on the nature of the support provided by the centres.</p> <p>The thesis was implemented as a literature review. The stages of the review were defining the research questions, searching articles, selecting articles, presenting them and analysing the final results. Article searches were conducted in the Melinda, Aleksi, Medic, Electra, Arto and Google Scholar databases as well as manually. The literature review included six (6) articles.</p> <p>According to the results, fathers received support for child care, their own health, physical strength and fatherhood as well as for their marital relationship. There was also a great deal of dissatisfaction among the fathers with child health centres. They felt being ignored in the child health centre, which, in turn, led to a feeling of lesser participation in the family and in the service structure. A challenge in the work of child health centres, thus, seemed to be encountering fathers as men and individual parents. Taking the fathers into account has been named as one of the future challenges in child health centres work. Every third health center has included supporting fathers as a part of their strategy.</p>		
Keywords (subjects) Fatherhood, parenthood, supporting fatherhood, child health centre, maternity clinic		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	2
2 Isyys	3
2.1 Isyyteen kasvu.....	3
2.2 Isän merkitys perheelle ja parisuhteelle	4
3 Äitiys- ja lastenneuvola Suomessa	5
3.1 Neuvolatyön tarkoitus	5
3.2 Äitiys- ja lastenneuvola Jyväskylässä	7
3.3 Yhteiskunta isän tukijana	7
4 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys	8
5 Opinnäytetyön toteutus	8
5.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	8
5.2 Aineiston haku ja valinta.....	8
5.3 Aineiston analysointi.....	12
6 Tulokset.....	13
7 Pohdinta.....	14
Lähteet.....	19

1 Johdanto

Isien huomioiminen neuvolapalveluissa tuli ajankohtaisena esille Lapsiasiavaltuutetun Tuomas Kurttilan isänpäivätiedotteessa. Hänen mukaansa jokaiseen kuntaan pitäisi perustaa isäneuvola, jotta isä saisi tarvitsemansa tuen vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Kurttilan mukaan tutkimukset osoittavat, että isien on vaikeampaa puhua lapseen liittyvistä huolista kuin äitien. Hänestä isät tarvitsevat tukea erityisesti parisuhteeseen liittyvissä asioissa. (Kurttila 2015.) Myös vuonna 2009 voimaan tullut valtioneuvoston asetus (380/2009) ohjeistaa huomioimaan isät entistä paremmin neuvolatoiminnassa. (Holmström 2011.)

Puhuttaessa lasten hyvinvoinnista, vanhempien ja heidän voimavarojensa tukeminen ovat avainasemassa. Lapsen hyvinvointiin heijastuu myös vanhempien parisuhteen laatu ja sen myötä myös mahdolliset ongelmat. Tilastokeskuksen mukaan ensimmäinen avioliitto päättyy eroon 39 prosentin todennäköisyydellä (Solmittujen avioliittojen määrä kääntyi lievään nousuun 2016). Esimerkiksi vauvavuosi muuttaa parisuhdetta monella tavalla, niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Myös isät tarvitsevat tukea suuren elämänmuutoksen edessä yhtä paljon kuin äiditkin. Yksi merkittävä tuen lähde on juuri neuvola. Neuvolatyön käsikirjassa (2007, 33) Lindholm mainitsee yhdeksi äitiysneuvolatoiminnan kehittämishaasteeksi isien tasavertaisen huomioinnin.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kirjallisuuskatsauksen avulla, miten isiä tuetaan äitiys- ja lastenneuvolassa. Tavoitteena on saada käsitys isien saamasta tuesta neuvolassa sekä myös selvittää, miten isät itse kokevat saamansa tuen neuvolassa. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään isyyttä ja sen merkitystä perheelle sekä parisuhteelle. Lisäksi käsitellään äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa valtakunnallisella tasolla ja Jyväskylässä sekä yhteiskunnan tarjoamia tukia isälle.

2 Isyys

Huttunen (2001) havaitsi suomalaista isyyttä tutkimalla maassamme vallitsevan isyydessä kahdenlaista kehityssuuntaa. Vahvistuvassa isyydessä isät osallistuvat yhä aktiivisemmin odotusaikaan ja hoitoon luoden vahvan suhteen lapseensa. Tämä ilmenee esimerkiksi jaettuna vanhemmuutena tai koti-isyytenä. Ohentuvassa isyydessä isä kokee vaikeuksia isyyden vaatimassa aikuistumisessa ja hakee rooliaan vanhempana. Oheneva isyys voi olla vain biologista tai juridista. Tämäntyyppisen isyyden yhteydessä mainittu fyysinen läsnäolo ja samanaikainen psyykkinen etäisyys voivat olla myös työelämän kiireiden ja paineiden aiheuttamaa haittaa. (Huttunen 2001, 151-154.)

2.1 Isyyteen kasvu

Sinkkosen (2003, 262) mukaan Parke (1996) kuvaa valmiuden tulla isäksi riippuvan useasta eri tekijästä. Tärkeimpänä hän mainitsee sen, onko isyys ollut toivottu asia. Seuraavaksi merkittävimpiä Parke kuvaa parisuhteen pysyvyyden, kolmantena taloudellisen tilanteen. (Sinkkonen 2003, 262.) Nämä tekijät vaikuttavat isyyteen kasvun vaiheisiin, eivätkä vaiheet välttämättä mene kaikilla miehillä täysin samalla tavalla.

Miehen odotusaika ja isyyteen orientoituminen tapahtuvat äidin raskauden vaiheiden mukaisesti. Äidin raskausajan edetessä neljässä vaiheessa, isällä vastaavia on kolme. Ensimmäisen, tiedotusvaiheen tai entisestä erottautumisen vaiheen pituus vaihtelee tunteista viikkoihin, tuntemuksina järkytyksestä innostuneisuuteen. Tieto raskaudesta ja lapsen saamisesta herättää toki tunteita, mutta ei aiheuta vielä vastaavanlaista innostusta kuin äidissä. Pysähtymisvaiheessa, raskauden fyysisesti näkyessä alkavat miehen syvimmätkin tunteet, mielikuvat ja muistot esimerkiksi omaan lapsuuteen liittyen heräämään toden teolla. Loppuraskaudesta lapsen syntymään asti kulkevaa vaihetta kutsutaan keskittymis- tai paneutumisvaiheeksi. Isä valmistautuu lapsen syntymään konkreettisin keinoin, esimerkiksi pinnasänkyä kasaamalla tai tur

vakaukaloa autoon asentamalla. Myös henkistä valmistautumista tapahtuu prosessoimalla omaa isyyttä ja priorisoimalla ajankäyttöä. (Punamäki 2011, 98-99.)

Huttunen (2001, 82) luokittelee kaksivanhempaisen perheen isät neljään eri kategoriaan. Aktiiviset ja sitoutuneet isät ovat perheen kannalta osallistuvia ja hoitavia. He viettävät paljon aikaa lastensa kanssa ja pitävät isyyttä tärkeänä. Aktiiviset ja heikosti sitoutuneet isät taas antavat paljon aikaa lapsilleen, mutta eivät kuitenkaan ole sitoutuneet syvällisesti isyyteensä. Aktiiviset ja heikosti sitoutuneet isät eivät luokittele isyyttä elämänsä tärkeimpiin asioihin. Passiiviset ja sitoutuneet isät haluaisivat kovasti panostaa isyyteen ja lapsiinsa, mutta ulkoiset sekä sisäiset tekijät vaikuttavat sen onnistumiseen negatiivisesti. Passiiviset ja heikosti sitoutuneet isät eivät arvosta tai panosta isyyteensä. Tämä voi johtua omista valinnoista mutta myös ulkoisista tekijöistä. (Mts. 82-83.)

2.2 Isän merkitys perheelle ja parisuhteelle

Vauva muodostaa ensimmäisen ikävuotensa aikana kiintymyssuhteen äidin lisäksi myös isäänsä. Kiintymyssuhde syntyy varhaisessa vuorovaikutuksessa viettämällä aikaa yhdessä vauvan kanssa. Tämän vuoksi on isä-lapsi-suhteen kannalta merkittävää, että isä on aktiivisesti osana lapsen elämää. (Lehtimaja 2007.) Sinkkosen kirjassa Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun, viitataan tutkimukseen, jossa kerrottiin läsnä olevan ja sitoutuneen isän monista hyvistä vaikutuksista perheen lapseen. Tämä ilmeni esimerkiksi lasten vähempänä häiriökäyttäytymisenä sekä positiivisena vaikutuksena heidän kognitiivisessa kehityksessään. Erityisesti pojilla näkyi vähemmän käytösongelmia ja tytöillä vähemmän ongelmia tunne-elämässä. Sosiaalinen media, työn tuomat paineet ja kiireet tuovat isille kuitenkin omat haasteensa läsnä olemiseen. (Sinkkonen 2008, 68.)

Osallistuvalla isällä on paljon positiivisia vaikutuksia lapseen, mutta myös vanhempien keskinäiseen parisuhteeseen. Sinkkosen (2003, 262) mukaan isän ollessa paikalla synnytyksessä, äidin tarve kipulääkkeille vähenee ja heille jää synnytyksestä intensiivisempi ja myönteisempi kokemus. Tämänkaltainen yhteinen kokemus myös vahvis

taa parisuhdetta. Sinkkonen (2003, 265) kertoo Winnicottin (1964) toteavan, että lapsi aistii herkästi vanhempien keskinäisiä välejä. Hän toteaa lapsenkin elämän olevan helpompaa jos vanhempien parisuhde on kunnossa (Mts. 265). Kun isä huolehtii perheestään, kommunikointi naisten kanssa kehittyy ja ymmärrys naisia kohtaan paranee. Yhdessä jaettu arki ja vanhemmuus vähentävät molempien riskiä uupumukseen ja masennukseen. (Hopiavuori & Salonen 2015) Sinkkonen (2012, 87) viittaa kirjassaan Isäksi ensi kertaa Paulsonin (2006) tutkimukseen, jonka mukaan reilusta 5000 kahden vanhemman perheestä synnytyksenjälkeisiä masennuksen oireita oli 14 prosentilla äideistä ja 10 prosentilla isistä. Vanhempien oireilu ilmeni jaksamattomuutena lukea, laulaa tai kertoa satuja verrattuna vanhempiin, joilla ei ollut masennuksen oireita. (Mts. 87.)

3 Äitiys- ja lastenneuvola Suomessa

Arvo Ylpön kehittämän neuvolajärjestelmän juuret ulottuvat 1920-luvun Suomeen. Kunnat ottivat vastuulleen lain mukaan maksuttoman ja vapaaehtoisen neuvolatyön vuonna 1944. Neuvolan merkitys Suomessa on ollut mittava, imeväisiän kuolleisuus laski sen ansiosta maailmanennätystasolle. (Rova 2014) Aluksi neuvola keskittyi lasten hoidon opastukseen, mutta myöhemmin myös odottaviin äiteihin. Mallin neuvolatyöhön sekä kiertokoriin, joka nykyään tunnetaan nimellä äitiyspakkaus, Ylppö toi Saksasta. (Korppi-Tommola, n.d.)

3.1 Neuvolatyön tarkoitus

Suomen kansanterveyslaki velvoittaa osana perusterveydenhuoltoa järjestämään äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa (Lindholm 2007, 33). Äitiysneuvola on suunnattu raskaana olevalle naiselle ja tämän perheelle, kun taas lastenneuvola on alle kouluikäiselle lapselle ja tämän perheelle (THL 2015).

Neuvolatoiminta ei perustu vain lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin seuraamiseen ja ylläpitämiseen, vaan myös äidin ja perheen hyvinvoinnista huolehtimiseen.

(Lindholm 2007, 33) Omalla toiminnallaan äitiysneuvolat kaventavat terveyseroja ja ehkäisevät syrjäytymistä tarjoamalla esimerkiksi varhaista kohdennettua tukea (THL 2015).

Neuvolan perhekeskeinen ja asiakaslähtöinen toiminta määritellään monimuotoiseksi kokonaisuudeksi Neuvolatyön käsikirjassa (Lindholm 2007, 22). Neuvolan työntekijältä vaaditaan tilanneherkkyyttä, perheen tietojen ja taustojen tuntemusta sekä luottamuksen saavuttamista. Myös neuvolan ja perheen molemminpuolinen kunnioitus ja avoimuus edistävät asiakaslähtöistä toimintaa. Neuvolassa työskennellään yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa järjestämällä esimerkiksi perhevalmennusta ja vertaisryhmiä. (Mts. 22.) Paavilaisen (2007, 365) mukaan isien osallistumisprosentti perhevalmennukseen on korkea, arvioiden mukaan lähes kaikki isät osallistuvat. Vanhemmilta saadusta palautteesta selviää, että he toivoisivat raskausajan perhevalmennuksessa käsiteltävän yhtenä kohtana myös isyyttä, Lindholm (2007, 23) kirjoittaa. Imeväisikäisten vanhempien perhevalmennuksessa taas voitaisiin käsitellä esimerkiksi isän roolia. Kansainvälisissä ja kotimaisissa tutkimuksissa on kuitenkin tullut jatkuvasti ilmi isien ulkopuolisuus neuvolapalveluissa. Isät kaipaavat huomiota siinä missä äiditkin, sekä vahvistamista itseluottamukseensa ja vanhemmuuteensa. (Paavilainen 2007, 365.)

Neuvola tekee yhteistyötä muun muassa päivähoidon, lastensuojelun, seurakunnan sekä erilaisten liittojen ja järjestöjen kuten Väestöliiton kanssa (Lindholm 2007, 37).

Isyyden tunnustaminen muuttui isyyslain myötä vuoden 2016 alusta. Nyt isyyden voi tunnustaa neuvolassa jo raskausaikana. Uusi isyyslaki koskee vain avioliiton ulkopuolella syntyviä lapsia. Samalla voidaan sopia myös yhteishuoltajuudesta mikäli vanhemmat sitä toivovat. (Isyyden tunnustaminen, N.d)

Suomesta löytyy yksi Isäneuvola-nimellä toimiva täysin isille suunnattu palvelu. Palvelua järjestää Vaasan kaupungin Terveystieteiden edistämisyksikkö. Palvelu on suunnattu kaikille raskaana olevien kumppaneille tavoitteenaan tukea miesten terveyttä ja isäksi kasvua. (Isäneuvola, N.d.) Isäneuvolassa käy asiakkaita noin 200 vuodessa, vastaten noin kolmasosaa kaupungin isistä (Lensu 2015).

3.2 Äitiys- ja lastenneuvola Jyväskylässä

Neuvolatoiminta Jyväskylässä perustuu monen muun kunnan tavoin valtakunnallisiin asetuksiin, suosituksiin ja erikoissairaanhoidon kanssa sovittuihin käytänteisiin. Äitiysneuvolan palvelusuunnitelmaan kuuluu muunmuassa raskauden seuranta, ultraäänitutkimukset, sikiöseulontatutkimukset ja perhevalmennus. Äitiysneuvolan asiakkuus päättyy synnytyksen jälkitarkastukseen, jonka jälkeen siirrytään lastenneuvolan asiakkaaksi. Lastenneuvolassa käydään määräaikaistarkastuksissa sekä annetaan lapselle rokotusohjelman mukaiset rokotukset.

Syksyllä 2016 Jyväskylän neuvolat ovat olleet mukana CHILDCARE-hankkeen NEVA-tutkimuksessa, jossa tutkitaan nelivuotiaiden lasten ja heidän perheidensä terveyttä, hyvinvointia ja päivähoitoratkaisuja. Samalla selvitetään perheiden saaman avun ja tarvittavien palvelujen riittävyttä. Tutkimuksen toteuttaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (Lastenneuvola, N.d.) Hanke on käynnissä vuoden 2017 loppuun, joten tutkimustuloksia ei ollut vielä saatavilla.

3.3 Yhteiskunta isän tukijana

Isällä on oikeus 54 arkipäivän pituiseen isyysvapaaseen, joista 18 päivää on pidettävissä yhtä aikaa äidin kanssa. Tämän lisäksi isä voi hyödyntää vanhempainvapaata, joka on tarkoitettu myös äidille, yhteensä 158 arkipäivän ajan. Kela maksaa kyseisiltä päiviltä tuloihin perustuvaa päivärahaa. Edellä mainittujen tukien lisäksi vanhemmillä on oikeus hoitovapaaseen kunnes lapsi täyttää kolme, mutta vain niin että vanhemmat pitävät vapaat eri aikaan. (Humalto, n.d.) Kelan tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntäen isä pääsee oikeutetusti viettämään aikaa lapsensa kanssa samalla kehittäen heidän kahden välistä suhdettaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vuonna 2014 isistä 78% hyödynsi äititsvapaan kanssa yhtäaikaisen isyysvapaan. Tämän jälkeistä, äidin kanssa eriaikaista isyysvapaata käytti kuitenkin vain 34%. (Tilastotietoa perhevapaiden käytöstä, n.d.)

4 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, **miten isiä tuetaan äitiys- ja lastenneuvolassa**. Se oli samalla myös tutkimuskysymys. Tavoitteena oli saada käsitys isien ”asemasta” neuvolassa, sekä kuinka isiin kohdistuva tuki ilmenee tämänhetkisessä neuvolatyössä. Toinen tutkimuskysymys sijoittui vastakkaiseen näkökulmaan, **miten isä itse kokevat saamansa tuen neuvolassa**.

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsaus muodostuu kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten menetelmien yhdistelmästä. Katsauksen avulla voidaan tutkia ja koota jo olemassa olevia tutkimuksia saaden näin uusia tutkimustuloksia. Katsaustyyppinä on kolme; kuvaileva, systemaattinen ja meta-analyysi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jakautuu vielä narratiiviseen ja integroivaan, joista jälkimmäistä käytän katsaukseni tutkimusmenetelmänä. Integroiva katsaus antaa laajemman kuvan tutkitusta aiheesta, koska se ei ole yhtä valikoiva tai tarkka tutkimusten suhteen kuin esimerkiksi systemaattinen katsaus. Integroivan katsauksen vaiheet ovat lähes yhtäläiset systemaattisen kanssa. Tutkimusongelman asettamisen jälkeen kerätään aineisto. Sitten aineisto arvioidaan ja analysoidaan halutulla tavalla. Lopuksi vielä esitellään tulokset ja tehdään synteesi. (Salminen 2011, 4-8.)

5.2 Aineiston haku ja valinta

Aineiston haku suoritettiin helmikuussa 2017. Tiedonhaussa käytettiin seuraavia tietokantoja: Melindaa, Aleksia ja Mediciä. Tämän lisäksi aineistoa etsittiin myös sellaisten tutkimusten lähdeluetteloista, jotka koskivat isyyttä. Edellä mainittujen tietokan-

tojen lisäksi suoritin hakuja Electrassa, Artossa ja Google scholarissa. Nämä haut eivät kuitenkaan tuottaneet toivottuja tuloksia. Tulokset olivat hyvin kirjavia ja julkaisu-
vuodeltaan sopimattomia. Joukossa oli myös hyvin paljon opinnäytetöitä ja muita
aineistoja jotka eivät tyyliltään sopineet katsaukseeni. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
vastaa tutkimuskysymykseen	ei vastaa tutkimuskysymykseen
julkaisuvuosi 2007-2017	julkaistu ennen vuotta 2007
kielenä suomi	kielenä muu kuin suomi
saatavilla maksuttomasti	aineisto ei ole saatavilla maksuttomasti
	opinnäytetyö, katsausartikkeli

Kuvio 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Tutkimustuloksissa suosin suomenkielistä aineistoa keskittyäkseni Suomalaiseen neuvolajärjestelmään sekä saavuttaakseni parhaimman ymmärryksen aineistosta. Aineiston on oltava myös saatavilla maksuttomasti joko internetistä tai kirjastosta. Halusin mahdollisimman tuoretta tietoa, joten vanhimmaksi julkaisuvuodeksi valitsin vuoden 2007. Valikoin aineiston ensin otsikon, sitten abstraktin ja lopulta vielä koko tekstin perusteella huomioiden tutkimuskysymykseni.

Hain aineistoa Melindasta hakusanoilla isyy? AND neuvola? AND tuk?. Tuloksia sain 33 kappaletta. Kävin läpi otsikot ja rajasin pois opinnäytetyöt, jolloin jäljelle jäi seitsemän (7) tulosta, joista kaksi oli sama aineisto. Lopuksi poissuljin 2007 vuotta aiemmat julkaisut, jolloin tuloksia jäi yksi (1).

Alexi-tietokantaa käyttäessäni käytin haussa sanoja isyys JA neuvola, saaden 17 tulosta. Otsikon perusteella rajasin tulokset yhdeksään (9). Jäljellä olevista otin mukaan

vuotta 2007 uudemmat julkaisut, jolloin tuloksia jäi kuusi (6). Näistä vielä karsin saatavuuden perusteella, jolloin jäljelle jäi vain yksi (1) aineisto.

Medic-tietokannasta hain yhdistelmällä isyy* JA neuvol* JA isä* JA tuk*. Rajaukseen laitoin kieleksi suomi ja vuosiväliksi 2007-2017. Tuloksia tuli 39, joista otsikon perusteella jäljelle jäi kahdeksan (8). Näistä artikkeleista kolme (3) oli kuitenkin samoja jotka olin saanut jo aiemmista hauista tuloksiksi, joten jätin ne pois. Saatavilla olevia aineistoja, jotka vastaavat tutkimuskysymykseeni jäi jäljelle kolme (3). Näistä kaksi (2) oli katsausartikkeleita ja karsiutuivat siitä syystä pois. Lopulta siis yksi (1) artikkeli valikoitui mukaan.

Edellä mainittujen tulosten lisäksi löysin isyyttä koskevien tutkimusten lähdeluette-loista kolme (3) muuta aineistoa, jotka otin mukaan katsaukseeni. Seuraavan sivun taulukossa 2 on koottuna katsaukseen valitut aineistot.

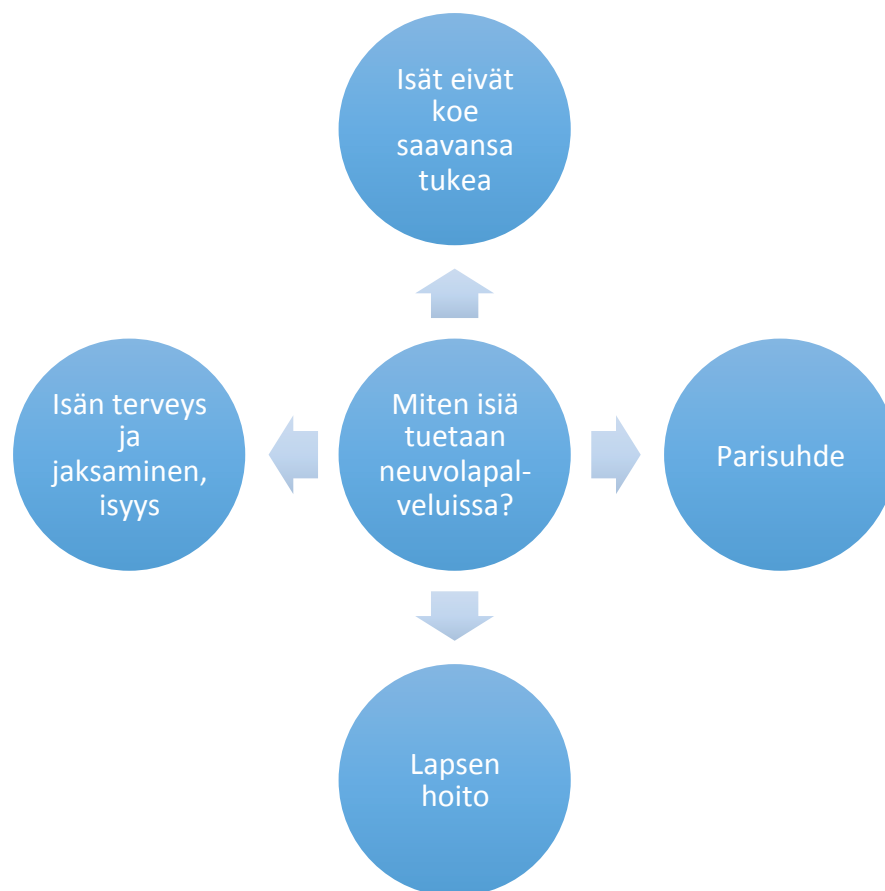
Kirjoittajat, julkaisu	Vuosi	Aineisto	Sisältö	Tieto-kanta
Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvitys.	2008	Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa.	Tulokset isille ohjatusta kyselystä, jossa tutkittiin äitiys- ja lastenneuvoloissa käytettäviä toimintatapoja, terveydenhoitajien valmiuksia ja isätyön kehittämistarpeita.	Melinda
Vuorenmaa, M., Salonen, A., Aho, A-L., Tarkka, M-T. & Åstedt-Kurki, P. Hoitotiede.	2011, vol. 23, no 4 s. 285-295	Puolivuotiaiden lasten isien neuvolan terveydenhoitajilta saamat ohjeet ja tuki.	Tutkimus, jossa kuvataan ohjeet ja sosiaalinen tuki, jota isät saivat neuvolan terveydenhoitajalta.	Aleksi
Koivumäki, T. Pro gradu-	2011	Isien kokemuksia isyyden muuttumi-	Haastattelututkimus isien kokemuksista ja ajatuksista isyydestä, lastenneuvolasta ja lasten terveystot-	Manuaalinen

tutkielma. Kyselytutkimus.		sesta, lastenneuvola- lasta ja terveysneuvon- nasta.	tumusten muodostami- sesta.	haku
Säkjärvi, M. Sosiaalikehitys Oy. Kyselytut- kimus.	2008	Mitä kuuluu isä? Mannerheimin las- tensuojeluliiton isäkyselyn tulokset.	Kyselytutkimus isien ko- kemuksista, toiveista ja ajatuksista isyydestä, isien huomioimisesta, tukemi- sesta, isätoiminnasta sekä isän ja lapsen välisestä ajanvietosta.	Manu- aalinen haku
Perälä, M-L., Salonen A, Halme, N., ym. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti.	2011	Miten lasten ja per- heiden palvelut vas- taavat tarpeita? Vanhempien näkö- kulma.	Vanhemmille suunnattu kyselytutkimus palvelujen tarpeesta, käytöstä, laa- dusta sekä saadusta tues- ta. Lisäksi tutkittiin van- hempien osallisuutta, kumppanuutta ja päätök- sentekoon vaikuttamista.	Manu- aalinen haku
Pelkonen, M. & Kolimaa, M. Terveystenhoi- taja.	2007, vol. 40, no 1 s. 32-33	Isyyden ja isien tu- keminen äitiys- ja lastenneuvolassa.	Artikkelissa kuvataan isyyttä ja isien saamaa tukea neuvolassa sekä mahdollisia kehittä- misideoita isyyden tuen parantamiseksi.	Medic

Kuvio 2. Kirjallisuuskatsaukseen valitut aineistot

5.3 Aineiston analysointi

Käytän katsauksessani induktiivistä eli aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Kylmän & Juvakan (2007, 113) mukaan aineisto puretaan ensin osiin, jonka jälkeen samankaltaiset osat yhdistetään ja tiivistetään niin, että ne vastaavat tutkimuskysymyksen- ja tarkoitukseen. Luettuani aineistoni läpi, esille nousi kuusi (6) teemaa, jotka vastasivat tutkimuskysymyksen- ja tarkoitukseen. Nämä teemat olivat parisuhde, lapsen hoito, isän terveys ja jaksaminen sekä isyys (ks. kuvio 1). Yhdeksi teemaksi otin myös vastauksen toiseen tutkimuskysymykseeni miten isät kokevat saamansa tuen. Tutkimuksista nousi esiin isien tunne siitä, että he eivät koe saavansa tukea. Lisäksi neuvolatyön haasteet isien kanssa nousivat vahvasti esille. Haasteita erittelen erikseen pohdinnassa.

Kuvio 3. Tulosten pääteemat

Sulosaaren & Kajander-Unkurin (2016) mukaan Whittimore (2008) (Mukailtu Miles & Huberman 1994) kuvaa integroidun katsauksen aineiston analyysin vaiheet viidessä osassa. Aineiston tuottaman tiedon kokoamisen, luokittelun ja pelkistämisen jälkeen tiedot voidaan esittää esimerkiksi taulukossa tai käsitekartassa. Artikkelien tuottamaa tietoa vertaillaan, tässä tapauksessa teemojen hahmottamiseksi. Johtopäätöksillä osoitetaan yhteneväisyydet ja eroavaisuudet artikkelien tietojen välillä. Lopuksi johtopäätökset vielä tarkastetaan sekä todetaan mahdolliset ristiriidat ja vaihtoehtoiset hypoteesit. (Sulosaari & Kajander-Unkuri 2016, 113.)

6 Tulokset

Lapsen hoito

Koivumäen (2011) tutkimuksesta nousevat esille käytännön asiat sekä lapsen ruokavalio. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselystä (Perälä ym. 2011, 42) kävi ilmi hyvin samankaltaisia vastauksia lapsen terveyteen, hoitoon ja kasvatukseen liittyen. Myös Hoitotieteen julkaisussa (Vuorenmaa ym. 2011, 291) isiä kerrotaan tuettavan vauvan hoidossa ja syöttämisessä sekä turvallisissa hoitotavoissa. Isiä on tuettu myös synnytykseen valmistautumisessa (Pelkonen & Kolimaa 2011, 33).

Isän terveys ja jaksaminen, isyys

Isien terveytensä oli selvitetty ja kiinnitetty huomiota täytättämällä heillä kyselyitä esimerkiksi tupakoinnista ja alkoholista. Terveydenhoitajan kanssa oli keskusteltu myös ylipainosta. (Koivumäki 2011, 31-33.) 46 % sai henkistä tukea sekä tukea arjessa jaksamiseen (Perälä ym 2011, 42). Mannerheimin lastensuojeluliiton isäkyselyn (2008, 39) tuloksista selviää, että vain 22 % isistä osallistui isätoimintaan, kuten kerhoihin ja isäryhmiin. Pelkosen & Kolimaan (2007, 32) mukaan isät osallistuvat alle 1-vuotiaiden isille järjestettyyn isäryhmään, sekä saivat tukea vanhemmuuteen, isän rooliin, isäksi kasvuun sekä isän ja lapsen väliseen suhteeseen. Sekä Pelkosen & Kolimaan (mts. 32) että Sosiaali ja terveysministeriön (2008, 31) aineistoista käy ilmi, että isät huomioitiin kun perherakenteisiin tuli muutoksia, kuten vanhempien ero. Ter

veydenhoitaja oli osoittanut isälle kiinnostusta perheen asioista ja pärjäämisestä. Hän oli myös rohkaissut isiä päätöksentekoon ja vahvistanut heidän luottamustaan isyydessä. (Vuorenmaa ym. 2011, 291.)

Parisuhde

Parisuhteen ja seksuaalisuuden tukemisesta löysin maininnan Pelkosen & Kolimaan artikkelista Isyyden ja isien tukeminen äitiys ja lastenneuvolassa (2007, 32). Vaikka tästä teemasta ei ollut useampaa mainintaa, halusin kuitenkin nostaa sen esille tärkeytensä vuoksi.

Isät eivät koe saavansa tukea

Isien tyytymättömyys neuvolatyön tarjoamaan tukeen nousi esille useammasta aineistosta. Niin Koivumäen (2011, 26) kuin Säkjärvenkin (2008, 12) mukaan isät kokivat tulevansa yksinkertaisesti ohitetuksi neuvolassa käydessään. Kuitenkin, isät oli huomioitu paremmin jos äiti ei ollut mukana neivolakäynnillä (Koivumäki 2011, 27). Isät olivat äitejä tyytymättömämpiä neuvolatyöntekijän työskentelyyn vanhemman tai perheen kanssa. Isät myös kokivat heikompaa osallisuuden tunnetta perheessä ja palvelujärjestelmässä. (Perälä ym 2011, 61). 51 % isistä kertoi, että heidän hyvinvoinnistaan ei kysytty koskaan. 30% isistä vastasi, että hyvinvoinnista oli kysytty joskus (Säkjärvi 2008, 14). Vuorenmaan ja muiden (2011, 291) tutkimuksesta kävi ilmi, että isät saivat vähiten tukea parisuhteeseen.

7 Pohdinta

Tulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää isien saamaa tukea neuvolapalveluissa äitiys- ja lastenneuvolassa. Kirjallisuuskatsaukseeni valikoitui kuusi (6) erilaista aineistoa, joista sai monipuolisesti tietoa tutkimuskysymyksiin.

Lapsen hoitaminen tuli hyvin vahvasti esille lähes jokaisesta tutkimuksesta. Hoidon ymmärrän sisältävän lapsen ruokkimisen, nukkumisen, pesemisen ja muun hygienias- ta huolehtimisen. Tähän kategoriaan luokittelisin myös lapsen kehitysvaiheiden sisäl- löt kuten esimerkiksi sosiaaliset taidot, fyysisen kehityksen ja tunne-elämän. Isän tukeminen lapsen hoidossa on hyvin ymmärrettävää, onhan se kuitenkin perusta lapsen kasvulle, kehitykselle ja hyvinvoinnille. Äideille hoivaaminen voi olla luonte- vampaa kuin isille, joten isät tarvitsevat siten enemmän tukea. Myös isien tukeminen synnytystä varten on tärkeää, jotta isät voivat olla synnytyksessä äitien tukena par- haalla mahdollisella tavalla.

Isän terveydestä ja elintavoista huolehtiminen on tärkeää hänen itsensä, puolison ja lasten vuoksi. On vaikea uskoa, että mahdollisilla huonoilla elämäntavoilla ei olisi mitään vaikutusta muuhun perheeseen. Isän tupakointi ja sitä kautta mahdollinen muiden passiivinen tupakointi, alkoholin ongelmakäyttö, epäterveelliset ruokailutot- tumukset sekä liikkumattomuus näkyvät ja tuntuvat. Myöskään henkisen jaksamisen merkitystä ei saa unohtaa tai aliarvioida. Huonojen elämäntapojen ylläpitäminen ja periytyminen seuraavalle sukupolvelle on estettävissä, kun siihen puututaan ajoissa juuri esimerkiksi neuvolan kautta. Raskausajan motivaationa voi käyttää vaikkapa tulevaa perheenisäystä, jota varten isä haluaa olla hyvinvoiva ja terve. Erilaisten lo- makkeiden täyttö ja tulosten yhteinen käsittely terveydenhoitajan kanssa on hyvä alusta muutokselle.

Mainintoja parisuhteen tukemisesta oli hyvin vähän. Lapsen tulo on kuitenkin suuri muutos ja uusi elämänvaihe niin isälle kuin äidille. Esimerkiksi talous, ajankäyttö ja seksuaalisuus parisuhteessa voivat olla muutoksen kohteita lapsen tulon myötä. Isäl- le muutos voi olla vielä rajumpi kuin äidille, mikä saattaa aiheuttaa haasteita myös parisuhteessa. Mielestäni neuvolalla on tärkeä rooli parisuhteen tarkastelussa ras- kauden edetessä ja myöhemmin lapsen kasvaessa. Mikäli terveydenhoitaja huomaisi ongelmia, olisi niihin hyvä tarttua aluksi esimerkiksi Parisuhteen roolikarttaa hyödyn- täen ja sitä kautta lähteä keskustelemaan aiheesta (Parisuhteen roolikartta 2013).

Isien kohtaama ohittaminen antaa mielestäni valitettavaa kuvaa siitä, että työnsarkaa on vielä paljon, jotta äidit ja isät kohdattaisiin tasa-arvoisesti neuvolassa. Ei siis ihme,

että isät olivat tyytymättömämpiä osallisuuden tunteeseen perheessä ja palvelujärjestelmässä (Perälä ym 2011, 61). Pelkonen & Kolimaa (2007, 33) kuvaavat isien huomioonottamisen olevan yksi neuvolatyön sisällöllisistä lähivuosien haasteista. Heidän mukaansa pitäisi pystyä kohtaamaan isät miehinä ja erillisinä vanhempina. Noin joka kolmas terveyskeskus olikin ottanut isien tukemisen osaksi toimintasuunnitelmaansa. (Mts. 33.)

Sote-uudistuksen mukanaan tuoma sosiaali- ja terveystalouden valinnanvapaus ja sen yltäminen neuvolapalveluihin on vielä avoinna. Hakulinen ja Korpilahti (2017) Terveystalouden- ja hyvinvoinnin laitoksen blogissa toivovat, että neuvolapalvelut jäisivät valinnanvapauden ulkopuolelle. Heidän mukaansa se tulisi vaikuttamaan perheisiin esimerkiksi heikentämällä hoidon jatkuvuutta, hidastamalla avunsaantia sekä rikkomalla pitkäkestoisia asiakassuhteita (Hakulinen ym. 2017). Mielestäni nämä sote-uudistuksen mukanaan tuomat mahdolliset muutokset vaikuttavat negatiivisesti perheiden terveyteen ja hyvinvointiin, mutta myös turvallisuuteen. Omasta puolestani toivon, että neuvolapalvelut jätetään pois sote-uudistuksesta.

Vuorenmaan ja muiden (2011, 291) tutkimuksesta käy ilmi, että isien mielipiteeseen neuvolatyöstä vaikutti useampi tekijä, kuten isän suhtautuminen raskauteen, näkemys omasta lapsesta, isän ikä sekä esimerkiksi isän masennusoireet. Nämä ovat huomioonotettavia seikkoja, mutta minä koen yhdeksi tärkeäksi tekijäksi myös neuvolatyöntekijän persoonan. Vanhempien ja työntekijän kemiaat voivat hyvinkin kohdata ja yhteistyö olla sujuvaa tai toisaalta minkäänlaista suhdetta ei synny heidän välilleen ja tätä kautta vanhempien luottamus neuvolatoimintaan kärsii.

En löytänyt aineistoista mainintaa isän tukemisesta imetyksessä. Isän tukeminen imetyksen suhteen on mielestäni kuitenkin tärkeä näkökulma ottaa huomioon äitiys- ja lastenneuvolassa. Meri Rova (2015) viittaa tutkimustuloksiin, joiden mukaan puolison tiedoilla ja asenteella on vaikutusta äidin imetysaikeisiin ja imetyksen onnistumiseen. Vaikka imetys onkin lapsen ja äidin välinen hetki, isä voi osallistua monilla muilla tavoilla lapsen hoitoon esimerkiksi ottamalla vastuuta pesuhetkistä, vaipanvaihdosta ja hellimällä vauvaa muuten.

Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tuomen & Sarajärven (2012) mukaan luotettavuutta käsitellään validiteetin ja realiteetin kautta. Validiteetillä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattukin kun taas realiteetillä tarkoitetaan tutkimustulosten luotettavuutta (Mts. 136). Mielestäni onnistuin tutkimaan isyyden tukemista tavoitteideni mukaisesti. Suunnittelin analysoivani ainakin kahdeksan (8) eri aineistoa, mutta lopulta aineistoja oli vain kuusi (6). Tämä tietenkin vaikuttaa tutkimukseni luotettavuuteen eli realiteettiin negatiivisesti.

Olen suosinut tutkimuksessani mahdollisimman uutta ja ajankohtaista aineistoa. Isyys on ollut paljon esillä yhteiskunnallisella tasolla ja tutkimusten kohteena, joten tuorein tieto vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Erityisen luotettavina aineistoina pidän Sosiaali- ja terveysministeriön, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Hoitotiede-lehden julkaisuja, jotka valitsin tutkimukseeni. Koen kuitenkin, että muutkin aineistoni täyttävät luotettavuuden kriteerit. Kirjallisuuskatsauksessani ei ole huomioitu kansainvälisiä aineistoja, joten näkökulma painottui vain suomalaiseen neuvolajärjestelmään. Kansainväliset artikkelit olisivat voineet tuoda uudenlaista tietoa, mutta toisaalta koen, että maamme neuvolajärjestelmä on hyvin omanlaisensa. Muiden maiden tulokset eivät olisi antaneet juurikaan lisätietoa Suomen neuvolatyön kannalta.

Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Johtopäätöksenä ja yhteenvedona tutkimuksesta sanon, että isien eteen tehdään jo monia asioita neuvolatyössä, mutta paljon on vielä tehtävää. Yhteiskuntamme muuttuu jatkuvasti ja kehityskohteita tulee sen myötä aina, mutta uskon että isyyden eteen tullaan tekemään lähivuosina vielä paljon. Isyyden tukemiseen panostamalla tulevat sukupolvet tulevat kokemaan entistä parempaa isyyttä ja olemaan itse parempia isiä.

Tässä tutkimuksessa kirjoitin neuvolatyöstä suomalaisten kahden vanhemman ydinperheiden näkökulmasta. Huomioimatta siis jäivät esimerkiksi Suomeen muuttaneet ulkomaiset perheet. Ulkomaiset perheet tuovat kotimaastaan mukanaan omanlai

sensa kulttuuritaustan, joka Suomessa kohtaa kenties hyvin erilaiset arvot, mallit ja tavat. Uuteen maahan, tässä tapauksessa Suomeen, asettumisen kannalta myös neuvolalla on tärkeä rooli. Näiden perheiden näkökulman huomioiminen neuvolan isätyössä voisi ollakin yksin tutkimisen arvoinen aihe.

Yhtenä jatkotutkimusaiheena mietin työntekijän sukupuolen merkitystä. Harvoin neuvolan terveydenhoitaja on mies, mutta jos olisi, kokisivatko isät sen paremmaksi vaihtoehdoksi vastaamaan heidän toiveitaan ja tarpeitaan.

Julkisessa keskustelussa on ollut paljon pikkulapsiperheissä tapahtuvien erojen yleisyydestä, mutta en löytänyt yhtään suoraa tutkimusta tai tilastoa aiheesta. Tätä olisi hyvä tutkia ja myös selvittää suoraan perheiltä, minkälaista tukea he olisivat kaivanneet joka olisi mahdollisesti vaikuttanut yhdessä pysymiseen.

Lähteet

- Hakulinen, T. & Korpilahti, U. 2017. Valinnanvapaus pilkkosi neuvoloiden perheille antaman vakaan tuen. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen blogi. Viitattu 5.4.2017. <https://blogi.thl.fi/blogin-nayttosivu/-/blogs/valinnanvapaus-pilkkosi-neuvoloiden-perheille-antaman-vakaan-tuen>
- Humalto, P. N.d. Lapsiperheiden tuet. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 22.3.2017. <http://stm.fi/toimeentulo/lapsiperheet>
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. PS-Kustannus. Juva.
- Holmström, K. 2011. Isien osallistumisesta hyötyy koko perhe. Viitattu 1.3.2017. <http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/?x17665=1167686>
- Hopiavuori, S & Salonen, S. 2015. Mitä isyyden tukeminen tarkoittaa parisuhteelle. Diaesitys. Parisuhdepäivät 25.11.2015. Ensi- ja turvakotien liitto. Viitattu 2.3.2017. http://www.katajary.fi/images/Mitä_isyyden_tukeminen_tarκοittaa_parisuhteelle._S_alonen.pdf
- Isyyden tunnustaminen. N.d. Viitattu 2.3.2017. <http://www.jyvaskyla.fi/terveys/neurolat/aitiysneuvola/isyydentunnustaminen>
- Isäneuvola. N.d. Vaasan kaupunki. Viitattu 17.1.2017. <https://www.vaasa.fi/palvelut/isaneuvola>
- Korppi-Tommola, A. N.d. Maitopisarayhdistyksestä neuvolaksi. Viitattu 25.3.2017. http://www.ylppo.fi/maitopisarayhdistys_-_neuvolan_synty
- Kurttila, T. 2015. Isänpäivätiedote. Viitattu 25.1.2017. <http://lapsiasia.fi/tata-mielta/tiedotteet/tiedotteet-2015/lapsiasiavaltuutettu-isat-paremmiin-huomioon-perhepalveluissa-isaneurolat-kuntiin/>
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Edita. Helsinki.
- Lastenneuvola. N.d. Jyväskylän kaupunki. Viitattu 2.3.2017. <http://www.jyvaskyla.fi/terveys/neurolat/lastenneuvola>
- Lensu, H. 2015. Isäneuvola auttaa miehiä ruuhkavuosien karikoissa. Maaseudun tulevaisuus 4.9.2015. Viitattu 14.1.2017. <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/isaneuvola-auttaa-miehiä-ruuhkavuosien-karikoissa-1.126747>
- Lehtimaja, I. Lapsen kasvat. Teoksessa Armanto, A & Koistinen, P. (Toim.) 2007. Neuvolatyön käsikirja. Tammi. Helsinki.
- Lindholm, M. Äitiysneuvolatyön järjestelmä. Teoksessa Armanto, A & Koistinen, P. (Toim.) 2007. Neuvolatyön käsikirja. Tammi. Helsinki.

Paavilainen, R. Perhe neuvolassa. Teoksessa Armanto, A & Koistinen, P. (Toim.) 2007. Neuvolatyön käsikirja. Tammi. Helsinki.

Parisuhteen roolikartta. 2013. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Viitattu 29.3.2017. <http://www.vslk.fi/index.php?id=20>

Rova, M. 2015. Puoliso imetyksen tukijana. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.3.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/tietopakettit/imetys/puoliso-imetyksen-tukijana>

Rova, M. 2014. Historia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 3.3.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/lastenneuvolatyon-perusteet/lastenneuvolarjestelma/historia>

Sinkkonen, J. Lapsen varhainen isäsuhe. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (Toim.) 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. WSOY. Helsinki. Viitattu 16.3.2017.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. WSOY. Helsinki.

Sinkkonen, J & Kalland, M. (Toim.) 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. WSOYpro. Helsinki.

Solmittujen avioliittojen määrä kääntyi lievään nousuun. 2016. Tilastokeskus. Viitattu 13.2.2017. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2015/ssaaty_2015_2016-04-21_tie_001_fi.html

Sulosaari, V. & Kajander-Unkuri, S. Integroitu kirjallisuuskatsaus. Teoksessa Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun Yliopisto.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Tilastotietoa perhevapaiden käytöstä. N.d. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 25.3.2017. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/perhevapaatutkimus/tilastotietoa-perhevapaiden-kaytosta>

Äitiys- ja lastenneuvola. 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.1.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola